

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԵՒԱՅ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՌՆԵՒԱՅ ԸՆԲԱՆԹ 25 ՄԱՅԻՍ 1868

ԹԻՒ 832

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՌՆԵՒԱՅ 25 ՄԱՅԻՍ

Եւրոպայի քաղաքականութեանը նոր փոփոխութիւնն ընդհանուր ըսելէ որ միեւնոյն սպառնական վիճակին մէջ կը գտնուի : Ստոյգ է որ լրագիրք միայն չհասարակեցին թէ Վաղդիոյ կառավարութիւնը միայն ունի բանախօսութիւն ընել մեծ տէրութեանց հետ , որպէսզի ամենքը մէկտեղ իրենց զինուորական զօրութիւնները նուազեցնեն , այսու ամենայնիւ շատերը կը հաստատեն թէ Վաղդիոյ կառավարութեան միտքն ամենին այսպիսի բան մի չէ անցած , որուն գործադրութիւնը անկարելի է այժմեան պարագայից մէջ :

Ճէզայիրի ընդհանուր կառավարիչ Մաք Մահճուն մարաջախտին և նոյն երկրին Լաքեպիսկոպոս մօնսէնէն Լաքիճէրիին մէջ ծագած վէճը կը շարունակուի և կը ծանրանայ : Եւս վէճին պատճառը յիշեալ եպիսկոպոսին հրատարակած հովուական մէկ կոնդակն է , որուն մէջ հաստատուած տարածման իւր գաղափարները յառաջ բերելով և սովորն պատճառաւ Ճէզայիրի մէջ պատահած մարդակերութեան գէպքերը մահմէական կրօնին վերայ բռնաւորելով այսպէս կըսէր , « Պէտք է որ Վաղդիան կամ Լաքեպոսը տայ մահմէականաց , կամ վնասէ զանոնք անապատին մէջ , հետի քաղաքակրթեալ աշխարհէն » :

Մաք Մահճուն մարաջախտը այս հովուական կոնդակին անտեղի խօսքերը նամակաւ մի հերքելէ ետեւ այսպէս կը յայտնէր . « Իբրեւ ներկայացուցիչ իշխանութեան » եւ կը ծանուցանեմ ձեզ թէ կայսրը և իւր կառավարութիւնը յայտնապէս կը մերժեն որ և եւս ուղարկուած իւր և զիտաւորութիւն անապատին մէջ վնասելու տեղացի ժողովուրդները , որոց կրօնքը և ոտացուածքը յարգելի խոստացած է Վաղդիան դաշնադրութեամբ , և որոց իրաւունքը ապահովուեալ են օրինօք : Կառավարութիւնը ոչ միայն կը մերժէ վրէժն տեսնել , որ զաղափարը , այլեւ իւր բոլոր ջանքը 'ի գործ կը դնէ ցեղերը միաւորելու և օր մը զամենքը մէկ ժողովուրդ կազմելու » :

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Կալկարայի ցամաքին մնացորդը՝ ցախընթաց բիւնէն :

Թիբեւ արտաքին նկատմամբ (ըստ ունեւորութեանց վանաց) յանգանքն սակաւութեան գոյնի արկցի 'ի Եւրոպայի թէ չէր անձն գործունեայ և ջանացող , սակայն մեք հոգւոյ արդու խղճի զննելու ասեմք , թէ ով որ և իցի 'ի տեղի նորին՝ մտող այս թարմատար և անապատի կերպիւր յոր նայն ետեւ՝ չգտանէր վեկտրին չափ , որչափ արտաքին բարեխառնութիւն նորա և բարձր հանդիման հանգանակել կարողացաւ : Հարց թէ ով և ո՞ր նուիրակ յիշանելն յիշուող 'ի թեմա հեռաւոր և երեկի մայրաքաղաքաց , եւսեւ առանց արտաքին չքոյ 'ի մեծարանա Սթոնց և 'ի պատիւ առաքելն վանահօր՝ լմա՛ մերկ՝ առանց զաղիչայի և գաւազանի , այն գաւազան՝ որ երբեմն եղեալ նշաւակ ծաղու անդամին . . . Հօրս ընդէ՛ է գաւազան տուեալ . և այն զաղիչա՛ որ շուրջ զՍթոնցն երարձ և բաժնայ զյարգ Սթոնցալին : Բայց այս ամենայն ներքին զիտաւորութեամբ խորհրդարանին եղեալ և ոչ անձնութեամբ հեղափոխի վանահօրն , որ 'ի ժամուն ոչինչ խոսեալ , և եթէ եղել լութիւն չիցի որպէս ասեմքս՝ ոչ առաքել զմեկրալին թորձ որեկցէ յանձնարարական գրոյ առ ակամաւոր աղին քաղաքաց ընդգէ՛մ հաւանդն սովորութեան . այո՛ վառք աշխարհիս յաւուրս յայտնիկ առաւել ընտրելի բազմաց , քան զներքին ունակութիւն նուիրական արարտեսաց հաւատոյ . թող զայն՝ որ 'ի տեղի ցորտ պարսաւանոց՝ բերէր ջերմ՝ սէր և սպասել 'ի վանահայրն :

Ճէզայիրի Լաքեպիսկոպոսը փութացաւ փարիզ երթալու , որպէսզի իւր հրատարակած հովուական կոնդակը պաշտպանէ 'յարդէոն կայսեր առջև :

Եւրոպայի և մասնաւորապէս Վաղդիոյ լրագիրները , արժանաւոր գովեստներով յառաջ կը բերեն օգոստոս . Սթոնցին մարդասիրական դահախօսութիւնը՝ զոր բաւ Պետութեան խորհրդոյն բացուելուն բարեպատեհ առթիւր : Վաղդիոյ կայսերութեւն օրագիրը հետեւեալ կերպիւր կը կոմարանէ զայն :

« Վահագն Սթոնց » իւր անախօսութեանը մէջ անկեղծութեամբ նկարագրեց թուրքաստանի կացութիւնը , որուն վտանգը՝ ըստ գաղափարութեան իւրոյ , ուրիշ կերպիւր չիրար փարատել բայց միայն թող տալով հին վարչութեան մը գրութիւնը որ չհամաձայնիր ժամանակի լուսաւորութեանց ու կարօտութեանց , և հաստատումութեամբ ընդունելով արդի քաղաքակրթութեան սկզբունքը , իւր խօսքին իշխանութեամբ հոգ տարաւ նուիրողորմելու աղաւթսիրական տրամադրութիւնները իւր կառավարութեան՝ և յառաջ բերելու զկարեւորութիւնը և զընդարձակութիւնը նոր բարեկարգութեանց , զորն նոյն ինքն կը պատրաստէ , հրաւիրելով անկողնապահութեամբ իւր կայսերութեան ընտրելալոյն հպատակները՝ առանց տարբերութեան կրօնի և ազգայնութեան , ուղղակի կերպիւր և իրօք մասնակցել տէրութեան գործոց : Օգոստոսիս Սթոնցին մարդասէր վեհ խօսքերը խորին ազդեցութիւն պատճառեցին բոլոր ունեւորաց ժողովոյն վերայ և Վաղդիոյ թէ՛ մահմէական և թէ՛ քրիստոնէայ ժողովուրդը մէջ մեծ հաճութեամբ ընդունուեցաւ : Վայսերական այս ատենախօսութիւնը Եւրոպայի մէջ ևս բարձրաձայն գովեստներով պիտի ընդունուի :

Հոռոմի Ս. Վահան և Վ. Էննայի այժմեան ազատաւեր կառավարութեան մէջ պատահած վէճը երթալով կը ծանրանայ : Կայսրին է թէ այս վէճին պատճառը՝ քոնքորտաթօ կոչուած քաղաքութեան ջրն ջուրին է . որով սրբազան Պապը զանապաւն արտօսեց :

Արտաքին ծանուցեալ հարեանցի թերութեանց , ունի և ունի ժողովուրդն զիրաւունս խաղաղ զանապաւն տրոյն 'ի վանս իւր Զուգար . քանզի եթէ տայ որպէս ժողովուրդ , յուսայ և որպէս ժողովուրդ գիտել թէ՛ զաւատ տուրս իւր առ ինչ վախճան կամ յինչ սկիւտ ծախեալ : Այլ մինչ երկից նուիրակութիւն առ կենդանութեամբ թաղու հալիս կայսրական ընձեռեալ առաւելութեամբ քան գտանելէնդ հազար ռուբլոյ , և ոչ ի մացեալ թէ՛ ո՞ր մօտն կամ յինչ պիտոյ չբացան , (թողեալ զայլույն մուտս տարեկան վանացն) : Եւ թէ՛ յետ մեծանկար յոյն եպիսկոպոսի զգանձաւ և վնաս նորին ո՞ր գաղափարացն : Այո՛ , 'ի լրոյ միայն ծանուցեալ թէ նա հինգ տօք յառաջ քան զմահն արարեալ զիտակ , բայց թէ՛ առ ինչ միտս՝ ոչ ումեք ցոյս վայր գիտելի , և թէ՛ 'ի միջոցի հինգ ամաց զանձեալ ճոխութիւն նորին՝ ոսկի , արծաթ և այլն՝ զինի յիշեալ կտակադրոյ յոր անդունդս զժողովոյ սուգեալ : Ստոյգ է թէ՛ համբաւն ծանոցութեան , թէ՛ 'ի մեծանկար եպիսկոպոսին՝ այնինչ ոմանք 'ի քահանայից և 'ի ժողովուրդոց խորհրդածեալ ելանին 'ի վանս առ 'ի ըստ սովորութեան փակել և կնքել զառաջնորդարանն մինչ եկեայն առաջնորդ նոր , յոնդիմանին 'ի համախոս պատառաքաղից , և տէր Ստեփաննոս Բարաւաճութիւն ապաւան մի յտոնեալ զարեւելի զերեսօրն կրեալ վարին 'ի բաց . և մինչ , ասի , կնքեալ կնքելի 'ի կողմնակաւնաց քաղցրոց , ընդ գլխարայն բացեալ զնախառնակ Համարաճէրին կառարկին : Հոռոտեալ խաչատրոյ վարդապետի՝ թէ՛ սկիւտ հասեալ 'ի վերայ , այլ ասի անմասն եղեալ 'ի ճաշակեցիւն : Հեղինակն՝ որ գլխոյ մեզ զայս անց , կենդանի կայ 'ի

նուիրակներ ձեռք բերած էր Լուստրիոյ տէրութեան ժողովուրդոց հասարակաց կրթութեանը նկատմամբ , զոր իւր կը բաց ձեռք կը հսկէր , որպէսզի կաթոլիկ կրօնին վարդապետութեանը գէ՛մ դաստառութիւն չըլլայ վարժարանաց մէջ : Բայց որովհետեւ Լուստրիոյ բարեպաշտ յիշեալ քաղաքութեան լուծը թոթուեց՝ այժմեան լուսաւորեալ դարուս սկզբանցը բոլորովին հակառակ ըլլալուն համար , Հոռոմի կառավարութեան սերտը շատ նեղացաւ և ամեն կերպ թշնամութիւն 'ի գործ կը դնէ ընդդէմ Լուստրիոյ : Կրօնին թէ՛ վաթիքանի պալատին մէջ յայտնապէս կը բռնուի թէ՛ աւստրիական Գիթոլը ապստամբելու կը պատրաստուի 'ի պաշտպանութիւն առանձնաշնորհութեանց Հոռոմեական եկեղեցւոյն : Եւս այս լուրը ստուգուի , տարախոյս չկայ թէ՛ Վ. Էննայի և Հոռոմի մէջ եղած տարաձայնութիւնները ևս առաւել պիտի ծանրանան , բայց կարծեմք թէ չափազանցութիւն է այս զրուցուածը , որուն միակ պատճառը 50ի չափ Գիթոլի երեսասարգաց Հոռոմի մէջ ներկայ գտնուիլն է . որոց մէկ մասը զինուոր գրուեցաւ պտպական զուալ անուանեալ զօրախմբին մէջ :

Ս. Վաղդիոյ միջնորդութեամբը 'յաբոլիի դահաւորոյ թաղաւորին եղբայրը՝ Սպանիոյ Իգապէլ թաւաճուցի երկրորդ գետերը հետ ամուսնացաւ : Եւս ամուսնութիւնը նոր կենդանութիւն մի տուաւ փայտաւորութեանց և անհիմն յոյսերու , զորս Հոռոմի Ս. Վահան և 'յաբոլիի Պապոսեան զերգաստանը կը տածեն միշտ : Կը հաստատեն թէ Սպանիոյ թաւաճուցի անձամբ գրած է Գրանչիսկոս Երկրորդին թէ ինքը պատրաստ է իւր զինուորական օգնութիւնը մատուցանելու իրեն , և թէ 'յաբոլիի և Սիլիկի ինչի բնակիչները ապստամբելով , իրենց առջեւ թաղաւորը՝ այսինքն զինքը ուղեւոր ըլլան :

Կերեի թէ քահանայապետական արքունիքը մեծապէս զայրացեալ է ընդդէմ 'յաբոլիոյ արքեպիսկոպոսին 'ի պատճառս ատենախօսութեան մը՝ զոր ըրած է Իտալիոյ թաղաւորանք իշխանին ամուսնութեան բարեպատեհ առթիւր : Դաւանալ ար Ս. Վաղդիոյ կըսէ , թէ նոյն ատենախօսութեան մէջ եւ

Զուգար . կենդանի է և տէր Ստեփաննոս քահանայն սպառնալու . ուստի ոչ է զժողովրդին քննել զստուգութեան լրացս . բայց յայտնանէ , օրինակ այս գրութեան պարտի լինել այժմ 'ի թղթեան վաղաքան հոգեւոր Մատթէոս կաթոլիկոսին՝ առաքմամբ իսկ հեղինակին : Այլ մահ հրանելոյն բազմաւորութիւն եղեալ յիշեալ կերպոյն :

Առաջաւորապէս թիւնը կը կրկնի կառարկութեամբ Ս. Մատթէոսի եպիսկոպոսի , առն հեղափոխութեան և խաղաղութիւն , այլ ոչ նախաձեռնութիւն իրաւանց : Իսկ եթէ 'ի տեղի նորա իցի Ս. Վահան Զաւարանց՝ որ կանխաւ նշաւաւորեալ էր յաջորդութեան տեղոյն , անշուշտ զօրաւոր հատաղիքով տայր մի մի փոխել զոր կըսէ կլին և եղին սեղանակապետ : Բայց տակաւին զօրանայր Մատթէոս սրբազանն 'ի նմին՝ աշակցութեամբ խաչատրոյ վարդապետի միաբանին վանաց և վրայն անցիցն , եթէ ըստ առաւել չառնութիւն զայն աշակցութեան իրեկոյն : Քանզի 'ի մտանն սորա 'ի վանս , տեսեալ զճախով աթոռն սփռեալ զօրք մի , հարցանէ թէ՛ որով էր այս , և լուեալ թէ՛ տէր Ս. տէր Յովակիմի է իւր աւազակցոյ , ցատու յիրաւանս՝ թէ տեղի էր այն Յաջորդի իւրոյ , և թէ՛ սփռոյ աւազակցոյն պարտի լինել յիւրում դասու եկեղեցւոյ , և հրամայէ բաժնալ . որով և յարուցանէ զսուգեալ յիւր զլուս , ոչ միայն 'ի հաւածել զինքն՝ այլեւ 'ի հեռաւոր թեմա վիճակաց թշնամանել զաման ընդ անարար Հօրն և տալ կապիւր զմուտս վանաց , մինչ անդրէն զինի քանի մի ամսոյ զվնայեալ ընդ արարս վայելուչ , յետս կուշկով գհրաման իւր վերստին ապաւան 'ի տեղին , և որով տեսնանք զնա բա

Պատճառներով ինչպես և համաձայնության միջոցով և օգտից եկեղեցւոյն և խառնի թաղաւորութեանը, խառնական միութեան և քաղաքականութեանը արուած յայտնի հաւանութիւնը, Վիքթոր-Լամանուէլ թաղաւորին և իւր հարստութեանը շնորհաւոր զովեստները, վերջապէս Վալտերի արքեպիսկոպոսին այս զայն թաղի զարմանքը իբրեւ հերետիկոս և փարմասուն կարծեւ առեւին զինքը՝ սրբազան Գահին առջև ։

Աթենքի մէջ խոռովութիւն մի տեղի ունեցաւ Վիքթորի երեսփոխանաց հասնելուն պատճառաւ ։ Որոնք յիշեալ կղզւոյն պատմամբաց կոմիտէն ընտրուած են, որպէսզի մասնակից ըլլան Հելլենայի ազգային ժողովոյն ։ Սակայն կերեւի թէ կառավարութիւնը, իրաւանց և արդարութեան սկզբունքը յարկերով և մանաւանդ զիտնալով թէ Բարձրագոյն Վալտեր իւր յարաբերութիւնները անմիջապէս պիտի դադրեցնէ Հելլենայի հետ, չէ ուղիւ ընդունել Վիքթորի երեսփոխանները իբրեւ օրինաւոր պատգամաւորներ ։ Եւ յիշեալ խոռովութիւնը ասկէ ծագած է ։ Օրոյցուեցաւ նաեւ թէ Աթենքի օսմանեան դեսպան Ֆոթիասէս-Ալէյը իւր անցադիրը խնդրած է որ մեկնի ։ սակայն, կերեւի թէ այս լուրը հիմնաւոր չէ ։

Ամբիկայի Միացեալ Մարտիկացի Կառավարութիւնը շնորհակալ է իր նպատակները իրականացնելու համար Վերջապէս ի նպատակ նախագահին, որ ազատ հրատարակուեցաւ այն ամեն ամբաստանութիւններէն, որոնք իւր հակառակորդները ըրած էին իրեն դէմ ։

ԱՅՈՒՆՆԵՐ

Սօսիւ Վիլիամսը զիտնականը՝ որ փարիզի քաղաքային տնտեսական բնկերութեան անդամ է, այս ընկերութեան Մայիսի 6 նիստին մէջ (ըստ նոր տուումի) հետեւեալ տեսակետներով ըրեր է ի յիշատակ վսեւ ։ Այսինքն է Կիւնտին ։

Յարգելի Տէրք ։

Յաւալի սրտիւ կը ծանուցանեմ ձեզ, թէ օսման եան կայսերութեան հրապարակական շինուածոց պաշտօնեայ Այսինքն է Կիւնտին երէկ առաւօտեան ժամը 7ին վախճանեցաւ փարիզի մէջ ի հասակի 44 ամաց, զինի եռամեայ դժոյղ հիւանդութեան միւս լսիկա զգալի կորուստ մըն է քաղաքային Տնտեսութեան համար, անդամանելի կորուստ իւր բարեկամաց համար և ցաւալի մարդկութեան համար ։

Այսինքն է Կիւնտին Վ. Պօլսոյ բնակիչ պատուաւոր Հայ երկրագործի մը որդին էր ։ որ քսանամեայ հասակին մէջ իւր գերդաստանին մէկ բարեկամին խնամքը փարիզ յաղաղակեցաւ իւր ուսմանը կատարած ։

Նալ զրուս իւր և զգալի իշխանութեան մատնել սորկաց, լուծանելով և զկապ երկիրազատութեան մերձաւոր և հեռաւոր պաշտօնէից զաշնակցաց աւագերիցու իւրեանց, և տալ այնու միտա եկեղեցւոյ և բաղնիք, և զվախճանական մեծ միտա վառ իւրոյ ինքեան պահեալ, որպէս արդէն սկիզբն կաւեալ ունի ցվարման եղբրիւ, բայց յայնժամ ապաշտանքն անտեղի ։

Այսինքն է Կիւնտին Վ. Հօրն արարեալ զայն ի վաղահաս ժամանակին այնպիսի և եթէ արարեալ, ոչ յետոյ ի հրաւանէն նահանջեալ հոգւոյ հաւասարեցնէր՝ զքեմ վեհաստիւնին և զվարկ պլուսեանեաց զինի ի վտանգի, այլ արժան էր համբերութեամբ ունել զկարգ բարոյ կառավարութեան ։ Եւ յայնժամ ոչ միայն ինքնին հոլով ծէին ներամոյծ անկարգութիւնը, այլ և զայն հասանէր ի վերայ և ի գնացա իւր զրոյցն խոհական թէ՛ «Արհաւարութիւն վառաց ըստ ժամանակին և տեղոյն երբեմն տոկոսիւք փոխարինէ զնոյն» ։ Բայց այս ամենայն՝ որչափ տարաբաղդութիւն տան ազգի և վրէտ հոլուոյ նորին սրբազանի Հօր, այնքան և բարեբաղդութիւն Միւրոյ Արթուր Յէսէն երբեմնական դաւաճապետին և Մահմաթ Ալի խան Կազրին, որք մինչ յոտն կենդանութեան կային ոչ դադարէր մըրիկ ծովանայ Ապաշտանու ։ Թո՛ղ զայն՝ որ ի խառնակմանէ աստի վէրք միտա յանձնու տարրանան, որպէս և ոչ զորմանք եթէ երբեմն ի ըստ ցնդիցին իրաւունք և ապացուցութիւնք այսմիկ պլաւաւ նախան խնդրոյ, զոր այժմ պատրուակաւ և խնամք սիրոյ յառաջ բերար, յուսալով ի փոփոխումն չըմանի ի լաւ անդր կոյս ։

Երկրորդ եւ մասնաւորապէս քաղաքային տնտեսութիւնը և երկրագործութեան արուեստը սովորելու համար ։ Ոչ չիտ փաշային՝ այսինքն այժմեան վսեւ, զեպոսին հօրը պաշտպանութեանը ներքեւ 5 տարի փարիզ մնալէ ետեւ, տեսուչանութեանց օսմանեան կայսերութեան երկրագործութեան դպրոցին, և հիմնադրեց զաղաքիւր ըլլալու ազարակը, որուն վերայ կը քանդանան բոլոր ձեռնահաս անձինքը ։ Այսինքն է Կիւնտին յետ այնորիկ Հայոց ազգային ժողովոյն նախագահ անուանեցաւ ։

Ի վերայ այսր ամենայնի իւր համբաւը՝ իբրեւ զիտնական և տնտեսագէտ, օսմանեան կառավարութեան միտքը ձեռք օգտակարութիւնը՝ որ ձեռք պիտի բերուէր մեծադոյն պաշտօններ յանձնելով անոր Վասնորոյ 1858ին զանազան խորհրդոյն անդամ անուանեցին զնա, և ինքն էր որ յղացաւ և կարգադրեց՝ ըստ կամաց իրաւա փաշային, զայնքն ըստ ընտրութեան, որոնք զանազան տեսակ թղթագրամներ էին, որ երկար ժամանակէ ի վեր կը ըլլար թղթագրութեան անուանեցաւ զորքերը ։ Սիմիայն այս գործողութիւնը բաւական էր իւր անունը փառաւորելու իբրեւ քաջամուտ զանազանի գործոց ։ Կետ այնորիկ զանազանի հաշուոյ տեսանին նախագահ եղաւ ։

Յամին 1863, որովհետեւ հարկ համարուեցաւ բաւարարելու հետեւ իրենք և թղթագրութիւնները՝ որ քաղաքակրթութեան պայմաններէն մէկն է, կառավարութիւնը յանձնեց այս գործարին պաշտօնը Այսինքն է Կիւնտին, զոր ի գործ դրաւ միեւնոյն բարեխաղանք եւ տնտեսագէտ, միեւնոյն յաջողակութիւն և ուղղութեամբ, որ իւր ամեն ընթացքին մէջ կը փայլէր ։ Իւր բաղձալի մտերիմ յարաբերութիւններով զորս ունեցաւ իւրաքանչեւ և մասնաւորապէս Վալտերի ընդհանուր վերապահաց և նախարարաց հետ, կարող եղաւ անոնց համարումը, սէրը և չեմ վարանիր ըսելու՝ անոնց յարգանքը ձեռք բերելու ։ Ինչպէս և 20 տարի է որ Այսինքն է Կիւնտին հասարակաց պաշտօններու մէջ կը գտնուէր՝ որոց միջոցաւ կրնար հարստանալ, այսու ամենայնիւ ազգային ճակի մէջ կը մնանի իւր կեանքը միշտ վերջին աստիճան պարզութեամբ անցնելէ ետեւ ։ Իւր այրի կնոջ և իւր երեք զաւակացը ուրիշ բան չէր բայց միայն իւր բարի համբաւոյն փառաւոր պատիւը և իւր հայրենեաց մատուցած մեծամեծ ծառայութիւնները ։ Հանդուցեալ կը խորհէր թէ հասարակաց պաշտօնեայ մի պէտք է ոչ միայն հաւատարիմ, ամբիւր և անշահասէր ըլլայ, այլ և պէտք չէ որ կասկածանայ տեղի տայ ։ Վասնորոյ իւր հեռագրութեան հարկաւոր եղած բազմաթիւ մեքենաները և գործիքները հոգալու համար, Վալտերի և Վալտերի մէջ տեղեկութիւններ ստացաւ անոնց գնոց ու տեսակները ։

Այսինքն է Կիւնտին Վ. զորս ամենայնի գրեցելով թո՛ղ աշխարհ ծանկեղ զվճակ Հնդկաստանի Հայոց, զկառավարութիւն վսեւայ Չուրպու և զհանգամանս կացութեան վսեւային, ոչ աղատ ի կամ իւր և ոչ առողջ յարուսնութիւն իւր, զի եթէ վրէտ մարմնոյն տկար, ապա և անդամներն ուղեղն արտաքին ։ Գրեմք զայս համառօտութիւն յատկութիւն ի տեղեկութիւն խորհրդարանի սրբոյ Էջմիածնի, թերեւ մարթոսի հնարա ինչ առ այն հայ թոյլեւ, իսկ զվսեւային վրէտն պահեմք այլում ժաւ մասնակի, մանաւանդ զնորաւոր կնքոյն սրբազան վսեւային Վ. Երազ քաղաքի, (ըստ գրաւոր ծանուցման ուրուք տու մեզ ի հեռաւոր վայրէ) ի ձեռն փեսային աւագերիցոյն, զիտնագրող աւագնորդաց, յուշ ի միտ բերելով զեղեւն պատահեալ երբեմն Վրէտն խան Հայ գնդապետի զրան Պարսից ձեռամբ կտրչի ումնն չարի, զի այնինչ հաւատարեալ խանի զինքն ի նա, զընդեալ նորա զթղթեան պահէ առ ինքն, և ի զիսոյ արարեալ մուրհակ և յետկարս յանուն իւր ընդգէմ նորին, ընդբարձր ածել կամի զուսն, զայգիս և զինչու նորա, որ թէպէտ ի նմին ժամու ոչ յաջողեցաւ ընդգէմ ուսոյ գնդապետին, բայց գուցէ յետ ժամանակաց ժառանգք նորին մարթոսիցին ի զուրս հանել ։ Այսինքն է ըստ օրինակի այսմիկ խորհրդակալ գրութիւնը ինչ յանուն վսեւային ժամանակաւ ի յայտ եկեղեցին կնքով աւագնորդի և վսեւայ, (քանզի վսեւայն ևս ի հոյ տու նորա դարձուցեալ ի նոյն վտանգի կայ) և զկառավար վսեւայ ի գրաւոր պատահեալ, ո՛վ բաւելէ յայնժամ ունել զաւագն ։ Քանզի Չուրպու Պարսից է տուն, ուր չանբանաւն հայն հնձի, թո՛ղ թէ զհասանալեան ի հուսն, ահա՛

ներուն վրայոք, յետոյ աղաչից զՎալտերի կառավարութիւնը որ ծախու առնու զանոնք ի հաշիւ օսմանեան տէրութեան, յորմէ յիշեալ կառավարութիւնը ուղղակի վճարուեցաւ ։

Այնչեւ յայժմ մեծ իշարգոսը և այս կայսերութեան բոլոր նախարարները մահմէտականաց մէջէն կը նտրուէին ։ Բայց փրկաւետ ու արդար ազդեցութեան շարժեալ, վեց շաբաթ կայ որ օգոս, Սուլթանը և մեծ իշարգոսը ուղեցին, որպէսզի քրիստոնեայ մը ևս անգամ կարգուի պաշտօնէից խորհրդոյն ։ Իրենց ընտրութիւնը՝ որուն առաջնորդ էր զաւագն կարծիքը, Այսինքն է Կիւնտին վերայ ինչպէս, ուստի յանձնեցին անոր հրապարակական շինուածոց պաշտօնը ։ Որուն վերայ յաւելցուցին հեռագրութեանց և թղթագրութեանց տեսչութիւնը, որ յառաջագոյն արտաքին գործոց պաշտօնատան իշխանութեան ներքեւ էր ։ Այսինքն է Կիւնտին ընկալաւ այս լուրը ի սկզբան իւր հիւանդութեան, զոր յայնժամ չէր գիտեր իւր կառավարութիւնը և զրած էր իրեն որ Վ. Պօլսի դառնայ, ուր փառաւոր կերպիւ պիտի ընդունուէր, վսեւային թէ մահմէտականները և թէ քրիստոնեայները վսեւային և յոյս ունէին անոր վերայ ։ Այսինքն անշուշտ թէ իւրաքանչեւ օրագիրները որչափ գովեստներով թէ Այսինքն է Կիւնտին և թէ մեծ իշարգոսին համար, ընդունեցին այս պաշտօնաբաշխութիւնը, որ բարեյաջող ընտրութեամբ եղած էր ։ Վալտերի Այսինքն է Կիւնտին կը ներկայացնէր զմեծագին և հազուադիւս խոռուրդը բարեւարտութեան, վեհանախութեան և հատաւաստութեան, որով սիրելի եղած էր անոնց ամենուն՝ որ զինքը կը ճանաչէին, և նոյն իսկ իւր բոլոր նախանձորդաց յարգութիւնը ստացած էր ։

Բայց աւագն, որ անգուծ մահը շատ կանուխ հասաւ և յափշտակեց մեր բարեկամին իւր աշխատութեանց և իւր զոհողութեանց վարձատրութիւնը ։ Հանդուցեալ զանձային մատակարարութեւ վրայոք զիբք մի պատրաստած էր, որ պիտի հրատարակուէր զազգիներէն և թուրքերէն, և այս հրատարակութիւնը՝ մեր ժամանակին ամենէն հոգաւոր տնտեսագէտներուն կարգը պիտի անցնէր զնա ։ Այնչեւ թէ մեր բարեբաղդութիւն ունեցան մտերմաբար տեսնուելու Այսինքն է Կիւնտին հետ, իւրաքանչեւ տեսակցութեանէ ետեւ կը զգային, որ անոր հմուտութեանցը, տաղանդին և անոր բնաւորութեանը վերայ ունեցած իրենց յարգը նաեւ ինչպէս ։ Հանդուցեալ թէպէտ և կը թողու աշխարհին վերայ արժանաւոր լծակից մի, սիրելի զաւակներ, և իւրայն մի և անձնանուէր բարեկամներ, այսու ամենայնիւ բարի անձի մը հանգարտութեամբ մեռաւ, զոր օրհասական

այս է վիճակ ելից և կեցից Չուրպու, և մեր անհաւատարմ քաղաքներ զվսեւայ և զարաւան Սուլթան վսեւայ զերկոսին նորաւոր կնքա ։

Ի վախճանի արժան է յիշել և զայս մին, զի թէպէտ Չուրպու գրեաց տու վեհախառն կաթողիկոսն երբ թէ գտնութիւն Հնդկաստանի ի խաղաղութիւն չընեալ, և վեհախառն ցնծալից հոգեով ի 1867 Մայիսի 30 կոնքաւաւ առ Վուրպայիս Վատագրութիւն սրբազան աւագնորդին նուիրեաց, սակայն մեր փորձիւ և բուն տեսարանաւ զձեռն ի խնդի ասեմք, չէր և չէր այնպէս, այլ ծարիր էր, զոր յոյս վսեւային քաղաք կառուցան և ոչ առանց ներքին զիտնաւորութեան, այլ որ ուղիւն է հասկանալի զխաղաղութեան Հնդկաստանի՝ այս է որ, ի մասին կրօնական այսքան խաղաղութիւն և ապահովութիւն իմանի՝ որչափ ի ներքոյ արդի գրութեան յետ իբրեւ ամաց տանից (զուցէ այլ ևս պակաս) ունի կրօնական յայլ զաղաքիլ յապաւա խաղաղութիւն, թո՛ղ այս ճամբորդութիւն տացէ զձայն իւր ի տեղին, և եթէ կարելի, փաթաղուցէ զգործնական հարաւ իսկ եթէ ոչ՝ պիտակաւ կամ տուեղաւ չէ հնար ունել զճամբորդութիւն ։ Եւ ի չգոյն իսկական հարկոյն վերանորոգութեան, և մեր ասեմք յաւիտենական խաղաղութեան, և մնամք ի պատրաստի հանդիպման որոյ հաճելի ունիլ զապացուցութիւնս ցոյս վայր շարահիւսեալ բանից, որ եթէ արգենիս սակաւուց ներհակ, առ յոյս այսին ամենեցուն տոնելի և համարուելի ։

Մին քահնախանն Հայու որդի ։

գտնու վայրերն են մերձեցող ամենեւին չկրցաւ խոտ
վել: «Այս կրնար հասարակ բարեկամք իմ, կըսէր ինչ
որակի մարդս ինքզինքը երջանիկ կըլլայ երկրային Գեղ
սիրուն մէջ, երբոր ինքզինքը հասարակ է ու ինչ կամ շատ
ծառայող-ինչ-նչեր ըրած է մարդկութեան»:

Որովհետեւ Աղաթօն էֆենտին կեանքը, բարի
քաղաքացիի, հասարակաց պաշտօնակալի և զինանա-
կանի կատարեալ տիրարը եղած է, 30 միլիոն ժողովուրդ
ցաւակից պիտի ըլլան անոր մահուանը վե-
րայ: Ուստի ուրախ ըլլանք յարգող Տեմաք, որ այս-
պիսի անձ մը թողնակից ունեցած եմք, որ երբեք չէր
պակսեր ներկայ գտնուելու մեր նիստերուն, ամեն
անգամ որ պաշտօնիւ մը փարկը կուգար:

Հանդուցեալ Աղաթօն էֆենտին յուզարկաւ
բութիւնը հինգշաբթի օրը (Մայիս 9) կատարուեցաւ
ի խաղաղ, նմանը չափանուած փառաւորութեամբ:

Աղաթօնը անթիւ բաղմունքներէ մը դատ, որոց
թիւը մինչև 30,000 կը հաշուեն, բաղմունք մեծա-
մեծ օտարազգիք ալ ներկայ էին, որոց մէջ նշանա-
կութեան արժանի են Կաղնիյոյ վեսեմ, դեսպանը,
Աղաթօնի դեսպանական գործակալաւորը, միւս դես-
պանատանց առաջին քարտուղարներն ու թարգման-
ները: Ի. Դրան կողմանէ արարողատեան Ալի ֆէյլը
և ուրիշ քարձրաստիճան պաշտօնատարք, թոսուե-
փաշա, հաւաքութեան փաշա, ոստիկանութեան պաշտօնէի
միւսթէշար Ալի ֆէյլ, Զեյնալի էֆենտի, Զեյնալի
Պետութեան խորհրդի անդամներէն ուսմաք, հասա-
րակաց շինութեանց, հեռագրաց և թղթատարութեան
բոլոր պաշտօնատարք: Զուեայ ազգէն Ի. Միւզի-
րիս պէյ, Զեյնալի պէյ, Սթաթարի պէյ, և որ
ամենէն նշանաւորն է հրէից խախտազուլուր 12
ոսպիկներով, Տալիֆօն էֆենտի եւսլ երեւելք: Ի.
Դուրը նաև խումբ մը կանոնաւոր զօրք և բազմա-
թիւ քաղաքներ զրկած էր ի պատիւ. ոստիկանութեան
դռնէն ալ հարկւարող զինուորներ հանդիսին բարե-
կարգութեանը կը հսկէին:

Երկրորդին պատշաճ կերպով պատրաստուած էր
այս ամեն հանդիսականներն արժանապէս ընդունե-
լու համար: Այս պատշաճաւ եկեղեցիին դռներէն
ընտանոթ միայն մարդիկ ներս կընդունուէին, որով
եկեղեցական հանգէսն ու արարողութիւնները կրցան
կանոնաւորապէս և բարեկարգութեամբ կատարուիլ
առանց խառնաշփոթութեան, ինչպէս որ ուրիշ ան-
գամներ այսպիսի առիթներու մէջ կը տեսնուէր:
Կամանապէս եկեղեցականաց դասն ալ խիստ պատշաճ
և կանոնաւոր կերպով ներկայացած էր: Արքայան
Պատրիարքը կը նախագահէր եկեղեցական արարո-
ղութեան հանգիսէն երեք եպիսկոպոսք, 5-6 վար-
դապետք և 24 քահանայիք, որք ինչպէս նաև
զպիւրք միակերպ զգեստներ հագած էին, և բաց ի
Ս. Պատրիարքէն և եպիսկոպոսներէն՝ շուրջառ
հապնող չկար: Դամբ 6ին՝ հոգեհանգստեան արա-
րողութիւնը կատարուելէ ետեւ՝ գերա. Կերսէն եւ
պիսկոպոսը ճառ մը կարդաց, որուն մէջ հանդու-
ցելոյն կենաց նկարագիրն ընելով անոր բնական և
բարոյական հաղորդակիտ բարեմասնութիւնները կը
ներբողէր, և տարածած մահուամբն ազգիս ըրած
անդարմանելի կորուստը կողբար:

Զետոյ յուզարկաւորութեան թափորը կաղմուե-
լով, զազաղը եկեղեցիէն դուրս հանուեցաւ, և քա-
ռածի կառքի մը գրուելով գեպ ի գերեզմանատուն
ճամբայ ելաւ: Կաղաղին ծովից բռնած էին Ալի
պէյ, Օտեան էֆենտի, Չամիչ Զօհաննէս էֆենտի,
Համամ Զեյնալի Պարզիս էֆենտի, Սէրվիշէն էֆեն-
տի և Դրանք էֆենտի:

Առջեւ կերթային 100ի չափ զօրաց խումբ մը՝
հրացաններ զէպ ի վար բռնած ի նշան սպայ. ետեւ-
էն երգեցիկ մանկուք. ասոնցմէ ետեւ եկեղեցակա-
նաց դասը. յետոյ զազաղակիր կառքը, և ապա
յուզարկաւորաց և ժողովրդոց խումբ բաղմունքները՝
որ խաղաղիւ բոլոր փողոցները բռնած էր:

Հանգստար. Կուպարեան վարժարանին առջև
հասած ժամանակ թափորը հին կանկ առաւ, և վար-
ժարանին աշակերտներէն մէկը զազղիւրէն ճառ մը
խօսելով՝ նոճի ղոտ մը նուիրեց արժանայիշատակ
հանդուցելոյն: Բողոքականաց ժողովարանին առջև
էն անցած ժամանակ՝ զանգակներ զարնուեցան:

Հրեայք ալ խումբ մ'երգեցիկ մանկուքներով
զինուորներէն հանդուցեալը և օրհնարանական եր-

գերով անոր յիշատակը մեծարեցին:

Գերեզմանատունը հասնելէ և հոն վերջին օրհ-
նութիւնները արուելով մարմինը գերեզման իջնելէ
ետեւ, Սաքըղլեան Զօհաննէս էֆենտին դամբանա-
կան ճառ մը խօսեցաւ տաճկերէն լեզուաւ. անոր
ետեւէն Սէրվիշէն էֆենտին խօսեցաւ զազղիւրէն
լեզուաւ. յետոյ Օտեան Գրիգոր էֆենտին հայերէն
լեզուաւ. անոր ետեւէն հեռագրաց պաշտօնատան ա-
ռաջին քարտուղար Սէրքոս էֆենտին և թղթատա-
րութեանց երկրորդ տնօրէն Վիթալիս էֆենտին
զազղիւրէն լեզուաւ:

ԱՐԱՐԱՏ

Մայիսի 14ին՝ Իզմիրի Ս'եսրուպեան և Հոփսի-
մեանց ազգային վարժարանաց նորահաստատ ընդհա-
նուր կանոնադիրը աշակերտաց ներկայացնելու առ-
թիւը, զեղեցիկ հանգէս մի կատարուեցաւ Ս'եսրուպ-
եան դպրոցին մէջ ի ներկայութեան դերա. ֆոն-
Առաջնորդին, ազգային առժամանակեայ Զանձնա-
ծոցովոյն անդամոց ուսմաք և ուրիշ հանգիսակա-
նաց: Ս'եսմ. ազա Սարգիս Ս'երզա, որ յիշեալ
վարժարանաց հոգաբարձութեան ժողովոյն անդամ
է, կանոնադիրն քանի մը զլուսնները որոնք աշա-
կերտաց կը վերաբերին՝ հրապարակաւ կարդալէ
ետեւ, հետեւեալ պատուական ատենախօսութիւնը ը-
րաւ ի քաջալերութիւն և ի խրատ աշակերտաց:

Կարճ միջոցէ մը ետքը այսօր երկրորդ անգամն է որ
զարձեալ միւսնոյն տեղը ձեզ քանի մը խօսք ուղղուե-
րազաւորութիւնը ունիմ: Առաջնոյն՝ ժողովրդեան
կամը գործադրելու երջանկութիւնը ունեցայ ձեր բա-
րեւութեան համար. այսօր իմ պատուելի ընկերակից
ներսով ի պաշտօնէ մեր պարտքը կատարելու կըմտիմ
ձեր օգտին և յառաջագիտութեան համար: Ուստի կը-
լինդրեմ որ քանի մը վայրկեան ձեր ունիւնդութիւնը
ինձ շնորհէր, և ապաւորէր ձեր մտքին մէջ ինչ որ ձեր
օգտին համար պիտի խօսիմ:

Գուր. ամենքդ ալ մեր եղբայրներն էք, դուք ամենքդ
ալ ըստ աստիճանի և կարողութեան՝ մեր ընտանիքին,
մեր ընկերութեան, մեր երկրի և մեր ազգին մէկ մէկ
ընտիր անդամներ ըլլալու համար սահմանուած էք: Զեր
ընտանիքը, մենք և բովանդակ ազգը ձեզմէ անկալու-
թիւն ունինք: Վասնոր ազգը համոզուած է՝ որ իր այժ-
մեայ անկալութիւնը միմիայն դպրոցն է: Ազգը՝ հե-
տեւորդ և ներկայ ազգային վարչութիւնը, ձեր ասպա-
զան միշտ նկատուելով, ձեր յառաջագիտութիւնը փափա-
քելով, և ձեր անգլին ժամանակը ի զուր չվատնուելու
համար ամեն լուսաւոյն միջոցները ձեռք առլին, մեր
կարողութեան վիճակին ներածին չափ, որպէսզի դուք
երջանիկ ըլլաք, որպէսզի դուք կրթութիւն, լուսաւոր-
ութիւն, և որպէսզի ազգին անկալութիւնը ի գերեւ չլինէ:

Ահաւասիկ միմիայն այս փափաքով և այս նպատա-
կաւ է որ հոգաբարձութիւնն ալ ազգիս կողմէ տրուած
այս ծանր և փափուկ պաշտօնին յանձնառու եղաւ, և
այսօր ընդհանուր կանոնադրութիւնը ձեզ ներկայացնե-
լու երջանկութիւնը կ'զգայ: Այս կանոնադրութիւնը
որուն շուտով պիտի ծանօթանաք, և որուն անկերի և
անխտիր գործադրութիւնը ամեն մէկ դաստառի,
տեսչութեան և հոգաբարձութեան հսկողութեանը յանձ-
նուած է՝ որիչ նպատակ չ'ունի, բայց կ'իշէ դպրոցա-
կան հետաւորք ձեր և ազգիս հիմնաւոր զարգացումը
և յառաջագիտութիւնը: Ամեն մէկ աշակերտ անոր
տրամադրութեանց հնազանդելու և հետեւելու պարտա-
ւոր պիտի ըլլայ, և այն օգտակար փափաքութիւնները,
ներկայ վիճակիս մէջ, որ անոր գործադրութեան պիտի
ծաղկէ՝ վաւերական և հաստատուն պիտի սեպուին:

Ուստի ընդհանուր ազգը ձեր օգտին և ապագային
համար այսպէս անխնայ աշխատելն վերջը՝ հարկ է որ
դուք ալ զգայուն ըլլաք այս ամեն աշխատութեանց, և
փութարկելէր զանոնք ձեր բարոյական և մտային զար-
գացումով և յառաջագիտութեամբ:

Իմ ներքին համոզման բոլոր եռանդով կը հաւատամ
ձեզ, որ ձեր յաջողութիւնը, մեծութիւնը և երջանկու-
թիւնը շատ աւելի անկախ են և պիտի ըլլան բազմի-
պատահարներէն և փոփոխութենէն, քան անոնցը՝ որք
զպրոցական կեանքէ մը չեն վերածնիր:

Զեր առջև անսահման դաշտ մի կայ կրթութեան և
լուսաւորութեան համար աշխատելու և հնձելու: Զեր
կոչումը ինչ քանի համար որ ըլլայ, ձեր ապագայ կեան-
քը ինչ քանի համար որ սահմանուած ըլլայ, պատուի և
համբաւի դռները ձեզ համար բաց պիտի ըլլան կիթ-
անոնց առաջնորդող ճամբուն մէջ քայլելու կամք և վոյթ-
ունեանք: Այս դպրոցը՝ որ կը տեսնէր, այս դպրոցը՝

ուր կը յաճախէր կրթուելու և լուսաւորուելու համար,
այս դպրոցը՝ ուր տղախումբեան և թերութեան հան-
գերմանքին մերկանալով՝ ուսման և կրթութեան պատ-
մուծանքը հազած և կատարելութիւն առած պիտի մեկ-
նիր, այս դպրոցը՝ ուր ներկայ եղողներէս զրկեմ ա-
մենքն ալ քիչ շատ աշակերտած ենք, այս դպրոցը կը-
բայրներ, անմահ գիւցազուններու օրհնեալ շունջը կը կրէ
գեւ իր օղորկ պատերուն վրայ, որոնք միայն երախ-
տագէտ և հաւատարիմ աշակերտաց մնացին. . . : Երեք
լուսաւորներ(1) որոց առաջինը 1797ին հիմն և սկիզբ եղաւ
ապագայ ազգեանց, երկար տարիներով այս միւսնոյն
սրահին մէջ քայլելոյն, այս միւսնոյն տեղը քաղմեցան. և
հետցեալ ծնունդ, կեանք և պատիւ հայրենիքին այս
միւսնոյն դպրոցին. . . և համարաւ բոլոր աշխարհ լեց-
և օգուտը բովանդակ ազգը՝ զգայ, օրհնեալ ըլլայ անոնց
յիշատակը. . . :

Ահա և դուք այսպիսի դպրոցի մը մէջ աշակերտած
էք. այն բարձր ոգին՝ որով անոնք լուսաւորեցան և լու-
սաւորեցին իրենց ժամանակը՝ թող ձեզ օրինակ և առաջ-
նորդ ըլլայ: Համբարեցէ՛ք ձեր մտքին մէջ այն ամեն բա-
րոյական և մտային պաշարները՝ որոնք ձեր դաստառու-
նորէ պիտի հաղորդուին ձեզ: Զեր ժամանակը անգլին
է, և վերստին ձեռք բերելը անհրաժեշտ. ի դուր և ան-
օգուտ տեղ վատնուած ամեն մէկ ժամը ձեր ապագայ
գործադրութեանց մէջ մէկ մէկ խոչընդոտներ պիտի
կանգնին, որոնք տապալելը դժուարին պիտի ըլլայ
անտեսել: Երգիւնաւորեցէ՛ք ձեր ժամանակը քանի որ
դեռ ատեն ունիք. յարաւորեցէ՛ք ձեր ուսման և կրթու-
թեան մէջ, և մի վճատել այն ամեն դժուարութեան՝ որ
ձեր առջև կընայ ծաղիլ. դժուարութիւնը յաջողութեան
պայմանն է ըստ Բոսլիթ Բիլ. և յաջողելու համար
պէտք է որ դժուարութեանց դիմակայէք. վասնոր հետ-
զնտէ դժուարութեանց յաղթելով է որ ձեր ոյժը պիտի
աւելնայ և ատայանիդ հաստատուն և արդիւնաւոր
պիտի ըլլայ: Այն որ մեզի դէմ կըմարաւ մեր ջիւղերը
կը զորացնէ և մեր հմտութիւնը կը բարձ. մեզ հակառա-
կողը մեզ օգնական է ըստ դիտահանն Պըրք:

Մտքը ուրեմն անվերջ դժուարութեանց խառնուր-
դին մէջ, և երբ դժուարութիւն մը ձեզ դիմադրէ՝ ետ մի
դառնաք, մի ըսէք թէ առիւծ մի կայ ձեր ճամբուն վրայ
որոշեցէ՛ք դիմակայել և յաղթել անոր, և ամեն մէկ յա-
ջող յաղթանակը փառահալութիւն պիտի սերմանէ ձեր
սրտին մէջ միշտ յաղթելու և ապագային յաղթանակը
կրկնու: Եւ կրեալայեցէ՛ք անգամ մը որ ամեն մէկեր-
նիդ ուսումը և կրթութիւնը աւարտած՝ բայց և լուսա-
ւոր ճակտով, արտերնիդ ուսարիւնութեամբ ամբողջ, և
մտքերնիդ ուսմամբ և գիտութեամբ՝ ճոխացած, երկա-
րատեալ ճամբորդութեան զարգացի պէս մտնէք ուրախու-
թեամբ ձեր ընտանեայ գիրիւ, ընկերութեան մէջ,
աշխարհի մէջ, և առաքինորէն գործելով միշտ՝ հնձէք
ինչ որ սերմանցիք ձեր մանկութեան ատեն. և այս կեր-
պիւ ձեր ընտանեայ միջավորութիւնը և երջանկութիւ-
նը ըլլաք, ընկերութեան պատիւը, ազգին պարծանքը
և երկնային Հօր ընդունելի պատկը:

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵՆՆ ՎԵՐԹԻՐ

Վեյտասանաւայ 309 երեսէ բաղկացեալ գրքով
մըն է. որուն հեղինակն է Էթոքէ անուն գերմանացի
հռչակաւոր բանահիւս: Այս բնութիւն ու գոյութիւն
վեյտէ՛ր, որ մեծա. պարուն Մ. Մամուրեան ուսումնա-
կան երկատասարդ պարզ աշխարհաբար հայերէնի
բարգմանած է ու հետեւեալ տպարանը մաքուր տպա-
գրութեամբ ի լոյս բնաւորած, այս բնութիւն վեյտ
կըսեմք, նոր գոհար մի կուտեցնէ մեր աշխարհիկ
գրականութեանը: Այս աշխարհաբար գործը՝ որ
գրեթէ ամեն բարեկիրք ազգաց լեզուաւ բարգմա-
նուած է, սրտի ու մտաց նոր սնունդ մի կընայ բնա-
ւոր մեր Հայ երկատասարդութեան: Սերն է անոր ճիւ-
րը. սակայն բանի բնութիւնը, բնութիւն և սրտաշարժ
զգացումներով զարգարուն. սերն է անոր ճիւրը.
սակայն ճշմարտութեան և առաքինութեան անոյշ
նոտը ամեն տողին մէջ կը բուսէ:

Այս վեյտը նոր ճրագոյր մի ստացած է նամակի
մեծով գրուած ըլլալուն, և ամեն մէկ նամակը բոլորա-
սիրով մը այլեւայլ պարագանքեր կընկարագրէ. այս
տեղ բառ. մի, այն տեղ կէտ մի, անդին հառաք մի
կընշանակէ հեղինակը. բայց այն բառին, կէտին եւ

(1) Տեղի Զովհան միւրգա Վեյտանցի, Ռ. Ա. Ագրիաս
Բարաբեան, և տեղ Մարգար միւրգա Վեյտանցի:

